

Vlaams
Parlement

ingediend op **37-G** (2017-2018) – Nr. 2
10 januari 2019 (2018-2019)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Paul Cordy en Jenne De Potter

over het verslag

van het Rekenhof

over de integratie
van de academische hogeschoolopleidingen
in de universiteiten

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Kathleen Helsen.

Vaste leden:

Vera Celis, Paul Cordy, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck;
Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, Kathleen Helsen;
Franc Bogovic, Jo De Ro;
Caroline Gennez, Tine Soens;
Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Peter Persyn, Grete Remen, Willy Segers, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde;
Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;
Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
Katia Segers, Steve Vandenberghe;
Elke Van den Brandt.

Documenten in het dossier:

37-G (2017-2018) – Nr. 1: Verslag van het Rekenhof

INHOUD

I.	Toelichting door het Rekenhof	4
1.	Algemene situering van het onderzoek	4
2.	Academisering van de geïntegreerde opleidingen	4
3.	Behoud van eigen karakter	6
4.	Schools of Arts: academisering van de kunstopleidingen	7
5.	Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek aan de hogescholen	7
6.	Aanbevelingen	8
II.	Bespreking.....	8
1.	Vragen en opmerkingen van de leden	8
1.1.	Tussenkoms van Franc Bogovic	8
1.2.	Tussenkoms van Jenne De Potter	9
1.3.	Tussenkoms van Paul Cordy	9
1.4.	Tussenkoms van Koen Daniëls	10
1.5.	Tussenkoms van Jan Durnez	10
1.6.	Tussenkoms van Elisabeth Meuleman	10
1.7.	Tussenkoms van Tine Soens	11
1.8.	Tussenkoms van Kathleen Helsen	11
2.	Antwoorden van het Rekenhof	11
	Gebruikte afkortingen	14
	Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op donderdag 29 november 2018 werd in de Commissie voor Onderwijs het verslag van het Rekenhof over de integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten besproken. Adri De Brabandere, eerste-auditeur-directeur bij het Rekenhof, verschafte toelichting bij het rapport. Bij zijn uiteenzetting gebruikte hij een powerpointpresentatie die terug te vinden is op de [dossierpagina](#) van dit verslag op www.vlaamsparlement.be (bijlage 1).

I. Toelichting door het Rekenhof

1. Algemene situering van het onderzoek

Adri De Brabandere, eerste-auditeur-directeur bij het Rekenhof, licht het onderzoek toe. Hij schetst eerst de voorgeschiedenis. In 2003 werd in Vlaanderen de bamastructuur ingevoerd op grond van de Bolognaverklaring van 1999, en werd gestart met de academisering van de tweecyclopleidingen van de hogescholen. De voortgang van dat laatste proces werd in 2007-2008 getoetst door de erkenningscommissie, terwijl de eerste ronde van visitaties en accreditaties van alle opleidingen al liep. In 2013-2014 werden de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten geïntegreerd, met uitzondering van de Nautische Wetenschappen en de kunstopleidingen (Schools of Arts).

Het Rekenhof heeft in zijn Rekeningenboek over 2013 (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 36/1) reeds de financiële impact beschreven op de jaarrekening 2013 van de universiteiten. De operatie, waar heel wat personeelsleden en studenten bij betrokken waren (cf. slide 3), noemt de spreker omvangrijk en ingrijpend.

Er werden vier onderzoeksvragen geformuleerd voor dit rapport. Leidt de integratie van de academisch gerichte hogeschoolopleidingen in de universiteiten tot voldoende academisering? Behouden zij hun eigen karakter? En wat zijn de gevolgen van de overdracht voor de kunstopleidingen, en voor het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek van de hogescholen? De eerste twee vragen worden het uitgebreidst beantwoord. Organisatorische, statutaire en culturele aspecten vielen buiten de focus van dit onderzoek.

Alle universiteiten werden bevraagd, evenals een aantal hogescholen, waarvan de spreker de lijst laat zien op een slide (slide 5). Het onderzoek werd beperkt tot drie studiegebieden: Architectuur, Industriële Wetenschappen en Technologie en Handelswetenschappen en Bestuurskunde/Bedrijfskunde. Samen zijn die goed voor twee derde van het aantal studenten in de geïntegreerde opleidingen, wat zorgt voor een voldoende omvangrijke steekproef. Ten slotte werden ook alle Schools of Arts bevraagd (slide 7).

2. Academisering van de geïntegreerde opleidingen

Er bestaat een ruime consensus over wat academisering betekent. Het is de inbedding van het onderwijs in het wetenschappelijk onderzoek, waardoor het onderwijsprogramma sterker op onderzoek wordt gericht en afgestudeerden van deze opleidingen over duidelijke onderzoekscompetenties beschikken. In de praktijk werden de geïntegreerde opleidingen ofwel in nieuwe, ofwel in bestaande faculteiten ondergebracht (slide 10). In het laatste geval bestaat vanzelf een onderzoeksomgeving, maar het Rekenhof stelt vast dat alle universiteiten maatregelen namen om die ook in nieuwe faculteiten tot stand te brengen.

Van bij de aanvang in 2003-2004 werden academiseringsmiddelen toegekend. Vanaf 2014 heten zij aanvullende onderzoeksmiddelen. Deze kennen een groeipad, dat evenwel tussentijds door besparingen on hold is gezet. De spreker toont een tabel met de verdeling ervan over de universiteiten in het jaar 2017

(slide 12). De middelen zijn gekleurd en mogen dus alleen voor de geïntegreerde opleidingen gebruikt worden, al is dat niet altijd even gemakkelijk na te gaan, zeker niet bij integratie in een bestaande faculteit. De universiteiten bewaken dit ook niet strikt, maar verstrekten wel overtuigende argumenten en documenten over de aanwending in de geïntegreerde opleidingen.

Naast de aanvullende onderzoeksmiddelen zijn er uiteraard de reguliere werkingsuitkeringen, waarvan het grootste deel afkomstig is uit het variabel onderwijsdeel. Alle universiteiten besteden aan de geïntegreerde opleidingen meer middelen dan die zelf genereren. Dat zijn er ook minder dan voor de integratie, onder meer door de daling van het puntengewicht voor het studiegebied Handelswetenschappen en Bestuurskunde/Bedrijfskunde. In het algemeen is de waarde van een financieringspunt lager in de enveloppe van de universiteiten dan in die van de hogescholen.

Verder vermeldt de spreker de middelen uit het onderzoeksgedeelte van de werkingsuitkering en de BOF-middelen, in het kader waarvan de universiteiten tijdelijk afgeschermd middelen ter beschikking stellen omdat de geïntegreerde opleidingen nog lager scoren op de outputparameters. Ook voor de projectmatig toegekende middelen uit de EWI-begroting (bijvoorbeeld het FWO) zijn de geïntegreerde opleidingen nog steeds minder succesvol dan de aanverwante. In dit verband wijst de spreker tot slot op het gebrek aan financiële informatie over het contractuele onderzoek. Op deze kwestie zal hij verder nog terugkomen.

Voor wat de academisering zelf betreft, hanteert het Rekenhof dezelfde drie indicatoren als de erkenningscommissie en de NVAO: personeelskader, onderzoeksoutput en doctoraten. Ondanks het korte tijdsperspectief kan de spreker een gunstige ontwikkeling bevestigen, wat echter niet wil zeggen dat het traject al voltooid is.

Voldoende onderzoekspotentieel in het personeelskader is vereist, wat in de eerste plaats te meten is aan het zelfstandig academisch personeel (ZAP). Het overgedragen onderwijzend personeel (OP) had vooral een opdracht op dat vlak en minder op dat van onderzoek, al kon een deel wel in het ZAP ingeschaald worden, waarnaast men ook nieuw ZAP kon werven. Het gemiddelde aandeel van ZAP blijkt zo'n dertig procent te bedragen. Ook bij het assisterend academisch personeel (AAP) ziet men al van bij het begin een vrij sterke stijging tot 20, 30, 40 procent. Het Rekenhof stelt dus vast dat de daling van het OP (ruim) gecompenseerd wordt door de toename van ZAP en AAP (slide 18).

Niettemin blijft een grote groep van het OP niet ingeschakeld in het ZAP. Die groep stroomt traag uit: drie vierde bereikt de pensioenleeftijd pas tegen 2037-2043 en de rest in 2051-2057. Tot dan blijft het statuut van de hogescholen van toepassing op deze personeelsgroep.

Daarop gaat Adri De Brabandere in op de tweede academiseringsindicator: de onderzoeksoutput. Publicaties en citaties worden per discipline bijgehouden, wat ruimer is dan per studiegebied. Ze zijn moeilijk vergelijkbaar omdat de universiteiten ze niet op uniforme wijze bijhouden. Alles bij elkaar merkt men een lichte stijging, maar het patroon is nog te grillig om van een echte trend te kunnen gewagen. Zoals gezegd wordt de werving van middelen voor wetenschappelijke onderzoeksprojecten en contractueel onderzoek onvoldoende opgevolgd. Vaak zijn ze ook vermengd in multidisciplinaire projecten, evenals bij opleidingen die werden geïntegreerd in bestaande faculteiten. Men stelt wel vast dat de cijfers voor het aantrekken van bijzonder academisch personeel (BAP) een serieuze stijging vertonen (slide 21).

Derde indicator is het aantal doctoraten, waarvoor men eveneens een stijging ziet (slide 22), al blijft het aantal voltooide trajecten relatief laag (slide 23). Ook in de cijfers over de opleidingen kan men zien dat de interesse in doctoraatstrajecten meestal eerder beperkt is.

In weerwil van de consensus over de genoemde indicatoren is er geen specifieke interne opvolging van het academiseringsproces van de geïntegreerde opleidingen, buiten de algemene opvolging in de kwaliteitsbewakingssystemen van de universiteiten. Evenmin is er sprake van systematische externe opvolging van de academisering. De instellingen moeten weliswaar externe experts betrekken bij hun kwaliteitszorg, maar hun oordeel wordt niet afzonderlijk gepubliceerd. Zelden wordt ook duidelijk hoe het verband wordt gelegd tussen de kwaliteitsbewaking van het onderzoek en dat van het onderwijs.

3. Behoud van eigen karakter

Wat de tweede onderzoeksvraag betreft, werden al snel (families van) domeinspecifieke leerresultaten opgesteld voor de geïntegreerde opleidingen. Ze bevatten accenten over zowel het academische niveau als de eigenheid. Het Rekenhof stelt vast dat dit ook doorsijpelt in de studieprogramma's en dat men de verschillen in gerichtheid met aanverwante opleidingen duidelijk maakt.

In hun eigen omschrijving gewagen de opleidingen zelf van toepassingsgericht onderwijs dat sterk georiënteerd is op het afnemend werkveld. Men wil het behoud van de specifieke tso-instroom uit het secundair onderwijs. Ook het onderzoek is toepassingsgericht, waarbij de studenten de verworven kennis en onderzoeksvaardigheden inzetten om concrete bedrijfsvraagstukken op te lossen. De onderwijsmethodiek wordt onder andere gekenmerkt door sterke studiebegeleiding en projectmatig werken in kleine studentengroepen.

Toch stelt men een lichte stijging van de aso-instroom en een lichte daling van de tso-instroom vast (slide 28), behalve voor architectuur, met zijn sterke buitenlandse en kso-instroom. De verschillen met de grotere aso-instroom in de aanverwante opleidingen blijven duidelijk, erkent de spreker, maar de cijfers zijn toch voldoende sterk om opvolging aan te bevelen.

Wat het afnemend beroepenveld betreft, blijven de vacatures voor architect en ingenieur-architect sterk verschillend, terwijl men in die voor Industriële Wetenschappen en Ingenieurswetenschappen (burgerlijk ingenieur) een zekere overlapping ziet. In die voor Handelswetenschappen tegenover Toegepaste Economische Wetenschappen is het verschil beperkt.

Laatste aspect is de rationalisatie, al was die op zich geen doelstelling van de integratie. De universiteiten hadden vooraf al initiatieven genomen op dit vlak, in het bijzonder voor de Industriële Wetenschappen. Tijdens het onderzoek vertoonden ze hieromtrent geen verdere plannen, hoewel er in het studiegebied Handelswetenschappen en Bestuurskunde/Bedrijfskunde volgens het Rekenhof nog mogelijkheden zijn. Dat laatste werd ook bevestigd door bepaalde universiteiten. Onderlinge samenwerking tussen geïntegreerde en aanverwante academische opleidingen situeert zich niet zozeer bij studieprogramma's, maar voornamelijk op het vlak van onderzoek en onderzoeksinfrastructuur. En daarnaast ook op het gebied van kwaliteitsbewaking, internationalisering, opleidingsoverschrijdende personeelsaanwending en ondersteunende diensten. Het decretale kader laat de universiteiten niet toe autonoom vestigingsplaatsen te wijzigen, wat de rationalisatie nochtans zou kunnen bevorderen.

4. Schools of Arts: academisering van de kunstopleidingen

Vervolgens gaat Adri De Brabandere in op de Schools of Arts, die binnen de hogescholen werken volgens de decretaal vastgestelde structuur. Zij krijgen en ervaren de beoogde autonomie, zowel inhoudelijk als financieel. Twee van hen willen meer samenwerking met de universiteit of zelfs integratie.

De Schools of Arts evalueren de samenwerking met de universiteiten globaal gezien positief. Er zijn meestal formele structuren opgericht voor onderzoek in de kunsten. De meerderheid uit wel algemene kritiek op de moeizame contacten met het ZAP. Niet veel personeelsleden van Schools of Arts nemen deel aan onderzoek waarvan een ZAP-lid promotor is. Het onderzoek in de kunsten steunt bijna uitsluitend op overheidsfinanciering en veel minder op competitief toegewezen onderzoeksprojecten. Het steunt dus op aanvullende onderzoeksmiddelen, financiering van het doctoraal onderzoek en middelen verleend door de vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing voor onderzoekers. Er is geen reglementair meetsysteem voor de onderzoeksoutput in de kunsten, waarop de financiering zou kunnen steunen. Dit botst met name op een gebrek aan eensgezindheid over het begrip onderzoek. De deelname aan het bestuur door universiteiten heeft weinig nieuwe onderzoeksinitiatieven geïnitieerd, concludeert het Rekenhof.

De tabel met de aantallen doctoraten komt uit het Statistisch Jaarboek van het ministerie (slide 35), terwijl de universiteiten zelf andere cijfers geven (slide 36). Moeilijkheid is hier vooral de benaming. Hoe dan ook is het aantal uitgereikte doctoraten nog erg beperkt, stelt het Rekenhof vast, hoewel de Schools of Arts eensgezind positief zijn over de invloed van doctoraten en doctoraal onderzoek op de ontwikkeling van het hoger onderwijs in de kunsten. Ze zijn wel ontevreden over de financiering. Zij leveren immers ook een bijdrage aan de doctoraatsbegeleiding. De promotor is meestal iemand van het ZAP en de copromotor iemand van de School of Arts, terwijl het aantal doctoraten als financieringsparameter slechts voor de universiteiten geldt. Niet alle universiteiten honoreren de inbreng van de Schools of Arts, door bijvoorbeeld de betrokken docenten deeltijds aan te stellen als ZAP.

5. Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek aan de hogescholen

Het Rekenhof stelt vast dat de middelen voor praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (PWO) de eerste jaren na de integratie sterk zijn gestegen (in casu met meer dan 40 procent), waar in 2017 dan nog eens 10 miljoen euro werd aan toegevoegd. De ontvangsten uit wetenschappelijke en maatschappelijke dienstverlening stagneren of dalen. Ook de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor onderzoekers daalt. Op het TETRA-fonds komt de spreker verder nog terug.

De volgende tabel (slide 40), afkomstig van de VLHORA, toont de sterk gestegen output, spijs de daling van het aantal onderzoekers over de laatste drie jaar. Wat de TETRA-projecten betreft (slide 41), werd in 2015 66 procent van de onderzoeken toegewezen aan universiteiten, 19 procent aan de hogescholen en 15 procent aan een samenwerking van universiteiten en hogescholen. Die laatste vormt ook na de integratie slechts een klein segment van de TETRA-opdrachten.

De associaties kregen in 2004 de opdracht het academiseringsproces te begeleiden. Sinds de integratie zijn ze op zoek naar een nieuwe rol. De meerderheid van de tijdens het onderzoek bezochte hogescholen uitte zijn ontevredenheid over de huidige onderzoekssamenwerking met de universiteiten en de inbreng daarin van de associaties. Samenwerking ontstaat meestal door persoonlijke contacten tussen personeelsleden. De hogescholen beschreven de omvang van de gezamenlijke onderzoeken als beperkt tot soms onbestaande.

Toch zijn er sterke initiatieven van de universiteiten. Er bestaat dus duidelijk een zekere spanning tussen de oordelen van beide zijden, besluit de spreker.

6. Aanbevelingen

Tot slot overloopt Adri De Brabandere voor elk van de onderzoeksvragen de aanbevelingen van het Rekenhof. Wat de academisering van de geïntegreerde opleidingen betreft, moeten de universiteiten de evolutie van het academiseringsproces verder opvolgen, liefst aan de hand van de indicatoren van het Rekenhof (personeelsformatie, onderzoeksoutput, personeel gefinancierd met onderzoeksmiddelen buiten de werkingsuitkering en aanvullende onderzoeksmiddelen, contractonderzoek en doctoraatstrajecten). De Vlaamse overheid kan ook zorgen voor een centrale monitoring van de indicatoren voor academisering. De decreetgever kan overwegen een regeling te treffen om (tijdelijk) het academisch niveau van de geïntegreerde opleidingen gedurende een aantal academiejaren systematisch te bewaken. Vierde aanbeveling luidt om de groep van overgedragen onderwijzend personeel verder te stimuleren om ingeschaald te worden in het ZAP. De decreetgever kan overwegen de universiteiten de mogelijkheid te bieden de decretaal vastgestelde vestigingsplaatsen van hun opleidingsaanbod te wijzigen, omdat dit de academisering van de geïntegreerde opleidingen kan stimuleren.

De universiteiten moeten de bewaking van de eigen gerichtheid van de geïntegreerde hogeschoolopleidingen voortzetten en zo nodig versterken. Vooral de verschuivingen in de instroom uit het secundair onderwijs vragen monitoring. De overheid en de universiteiten dienen de mogelijkheden voor rationalisatie verder te onderzoeken. Vooral het studiegebied Handelswetenschappen en Bestuurskunde/Bedrijfskunde biedt nog mogelijkheden. Ook een versoepeling van de vestigingsregeling kan een rationalisatie vergemakkelijken.

Wat de academisering van de kunstopleidingen betreft, moeten de Vlaamse overheid, de universiteiten en de Schools of Arts uitmaken wat onder onderzoek in de kunsten wordt begrepen en hoe de output kan worden gemeten. De Vlaamse overheid, de universiteiten en de Schools of Arts moeten tevens nagaan hoe de inbreng van de Schools of Arts bij de begeleiding van doctoraatstrajecten kan worden gevaloriseerd.

Tot slot moeten de hogescholen en de Vlaamse overheid de verdere evolutie van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek bij de hogescholen van nabij opvolgen, ook de financiële kant ervan. De Vlaamse overheid dient de werking van de associaties te evalueren. De universiteiten en de hogescholen moeten ernaar streven meer gezamenlijke onderzoeksprojecten voor toepassingsgericht onderzoek in te dienen.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Tussenkomsst van Franc Bogovic

De fractie van *Franc Bogovic* ziet de academisering als voltooid. Aan een eventuele overheveling van nog meer middelen, opleidingen en personeel moet alleszins een gedegen parlementair debat voorafgaan. Een belangrijke parameter bij de opvolging acht hij de in- en uitstroom. Uit de cijfers die van werkgeverskant genoemd worden, kan men alvast afleiden dat het tekort aan ingenieurs ongewijzigd is gebleven. Het voorliggende verslag toont evenmin dat het aantal studenten in die richting gestegen zou zijn.

Vervolgens roept het lid de vraag op naar de kostprijs van de associaties. Heeft het Rekenhof zicht op de dienstverlening die zij daarvoor bieden?

De minister hekelt in haar reactie op het onderzoek de algemene formulering (op pagina 23) over de bedenkingen van de decanen bij de progressieve groei van de aanvullende onderzoeksmiddelen. Waar komt de informatie vandaan? Is de vraag ook voorgelegd aan andere groepen binnen de universiteiten?

Welke universiteiten garanderen de geïntegreerde opleidingen hetzelfde werkingsbudget (cf. pagina 27) en waar halen ze die middelen vandaan? Welke universiteiten gebruiken welke compenserende maatregelen? Wat is het effect hiervan op de kwaliteit van de opleiding?

Waarom ziet het Rekenhof (op pagina 45) een daling van de tso-instroom, terwijl de minister die conclusie uit de gehanteerde cijfers – waarvan ze trouwens niet meteen ziet waar ze vandaan komen – voorbarig noemt?

De minister vreest dat een wijziging van de vestigingsregels ongewenste gevolgen kan hebben. Kan het Rekenhof verduidelijken hoe een dergelijke versoepeling mogelijk zorgt voor rationalisatie zonder negatieve effecten?

Hoe reageert het Rekenhof op het argument van het korte tijds kader, dat de minister naar voren schuift als verklaring voor het lage aantal doctoraten in de kunsten? Waarom heeft het Rekenhof geen melding gemaakt van de rationalisatie-inspanningen die volgens de minister reeds gebeurd zijn? Hoe reageert het op het gebruik van het kortetijds kaderargument in deze context?

Welke mogelijkheden voor verdere academisering ziet het Rekenhof in de opleidingen die sterk beroepsvoorbereidend zijn, zoals bijvoorbeeld toegepaste taalkunde?

1.2. Tussenkoms t van Jenne De Potter

Ook *Jenne De Potter* wijst op het tijds kader, dat volgens de minister te kort is voor conclusies. Ook de KU Leuven schrijft in een reactie op het rapport van het Rekenhof dat sinds de auditperiode (2013-2015) heel wat evoluties hebben plaatsgevonden (bijlage 2 op de [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be). Zijn de positieve aanzetten, die het Rekenhof voor die periode heeft vastgesteld, inmiddels versterkt? Verwacht het dat die positieve evolutie zich zal doorzetten? En is het mogelijk (een deel van) de studie voor een ruimer tijds kader te herhalen?

1.3. Tussenkoms t van Paul Cordy

Paul Cordy heeft een vraag over het bovenmatig hoge aantal bij het onderwijzend personeel. Is de beweging om hen richting onderzoek en dergelijke te krijgen, met het oog op meer evenwicht, stilgevallen? Hoe kan de werving van middelen voor wetenschappelijke onderzoeksprojecten en contractueel onderzoek beter opgevolgd worden?

Wat cijfermateriaal betreft, bevreemdt het hem dat er verschillende cijfers circuleren over het aantal doctoraten in de kunsten. Hoe kan dat? Praktijkgerichte opleidingen trekken allicht studenten aan met een specifiek profiel, waarbij het deels onvermijdelijk is dat men minder snel naar een doctoraat tendeert. Maar desalniettemin moet men er volgens het lid toch voor zorgen dat er voldoende doctoraten uit voortkomen. Heeft het Rekenhof meer informatie over de positieve invloed die Schools of Arts ervaren vanwege het doctoraat in de kunsten, meer bepaald wat de relatie met het onderwijs betreft.

Is het Nederlandse concept van professionele masters mogelijk een optie om het specifieke van de opleidingen te bewaren? Hoe ziet centrale monitoring voor de bewaking van het academische niveau eruit? Kan het Rekenhof bevestigen dat in het rationalisatieproces het meeste winst te verwachten valt van de Handelswetenschappen, aangezien er bij de ingenieurs fundamentele verschillen in oriëntatie blijven bestaan?

1.4. Tussenkomsst van Koen Daniëls

Koen Daniëls heeft uitgekeken naar dit verslag. De vragen die erin worden opgeworpen zijn voor zijn fractie absoluut terecht en zullen over enkele jaren zeker opnieuw bestudeerd moeten worden. De minister en de KU Leuven hebben immers gelijk dat het proces nog jong is, maar het Rekenhof heeft evenzeer gelijk in zijn aanbevelingen tot opvolging.

De eigen gerichtheid van de hogeschoolopleidingen interesseert hem heel in het bijzonder. Ving het Rekenhof tijdens zijn onderzoek signalen op dat Handelswetenschappen en Toegepaste Economische Wetenschappen samenvloeien, of blijven het volledig aparte opleidingen, die rekening houden met het specifieke, ook wat het afnemend veld en het onderzoek betreft? Werd dat veld in het onderzoek betrokken?

Onderzoeksmiddelen komen uit verschillende bronnen, maar welke is volgens het Rekenhof het meest aangewezen voor de geïntegreerde opleidingen? Moeten voor hen desgevallend middelen apart worden gehouden?

Met welke indicatoren moet de centrale monitoring werken? Hoe verklaart de spreker de verschillende verhouding van personeels- en studentenaantallen in 2013-2014 tussen Leuven en Hasselt (1 op 14,5 versus 1 op 8)? Is dat hetzelfde gebleven na de academisering? Is het wel zinvol om bij de Schools of Arts te spreken over onderzoek in de kunsten of is dat toch enigszins bij de haren getrokken? Waarom verklaren de opleidingen tot slot geen zicht te hebben op de externe financiële onderzoeksmiddelen? Weet men het echt niet of wil men het niet zeggen?

1.5. Tussenkomsst van Jan Durnez

Jan Durnez wil weten of de beoordeling over het behoud van eigen gerichtheid als zijnde voldoende, een gemiddelde is, dat voor bepaalde opleidingen desgevallend nader moet worden bekeken, mee vanuit het perspectief van het afnemend veld.

Wat de rol van de associaties betreft, blijft de aarzeling blijkbaar toch bestaan. Is een meer gemeenschappelijke bacheloropleiding wel geschikt als voorbereiding op een meer toegepaste master? Moet in bepaalde niches niet een andere weg ingeslagen worden? Vallen anderzijds bepaalde opleidingen die erg dicht bij elkaar zitten, wel naast elkaar te handhaven?

1.6. Tussenkomsst van Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman wenst te vernemen of het Rekenhof bij zijn fel gecontesteerde standpunt blijft over de gebrekkige opvolging van de academisering. Heeft de KU Leuven gelijk dat er op dit vlak grote verschillen bestaan tussen de universiteiten? Men liet bovendien opmerken dat het Rekenhof juist de jaren heeft onderzocht die leden onder de besparingen op het groeipad, terwijl men nu weer op schema zou zitten. Is de spreker het daarmee eens? Het lid vraagt verder ook toelichting over de tijdspanne: is die nu wel of niet te kort? En is het

normaal dat de reacties zo lang op zich hebben laten wachten, terwijl het verslag zelf al klaar was op 14 november 2017?

Verdere rationalisering via de vestigingsplaatsen wordt door de minister afgewezen uit angst voor "ongewenste verschuivingen in het sterk concurrentiële landschap". Zelf attendeert het lid op de gevaren voor de nabijheid en de regionale spreiding. Of is volgens het Rekenhof rationalisering mogelijk zonder gevolgen voor de student?

1.7. Tussenkomsst van Tine Soens

Tine Soens vraagt wat meer duiding bij de stroeve samenwerking die de hogescholen ervaren, terwijl de universiteiten geen problemen zeggen te ondervinden.

Het lid denkt dat Schools of Arts op hun plaats zitten bij de hogescholen, hoewel er twee blijkbaar nader tot de universiteiten willen komen en een zelfs zou willen integreren. De commissie moet dergelijke verhalen resoluut afwijzen, oordeelt ze.

Dat de profielen van industrieel en burgerlijk ingenieur sterk op elkaar beginnen te lijken, vindt zij juist een probleem en zeker geen bewijs van geslaagde academisering. Het professionele veld ziet het verschil niet meer. De spreekster waarschuwt voor een herhaling hiervan op andere domeinen.

1.8. Tussenkomsst van Kathleen Helsen

Kathleen Helsen herinnert aan de vragen die in het parlement tijdens de voorbereiding van de inkanteling van de academische bachelors werden opgeworpen over de kosten van de operatie en de te verwachten maatschappelijke winst. Op de vraag of de hervorming beter functionerende masters oplevert, kan het voorliggende verslag echter nog niet antwoorden. De vrees voor onvoldoende heldere profielen lijkt wel terecht te zijn gebleken. Wat is er maatschappelijk hier dan mee gewonnen?

Wat de rationalisatiemogelijkheden betreft, herinnert het lid eraan dat de decretale beperkingen destijds waren ingegeven door de keuze voor spreiding van het opleidingsaanbod als element van democratisering. Waarom wil het Rekenhof dat nu blijkbaar toch versoepelen?

2. Antwoorden van het Rekenhof

Adri De Brabandere vindt dat als men, zoals de KU Leuven bij de eerste ontmoeting, de academisering voltooid verklaart door de integratie, ook geen aanvullende onderzoeksmiddelen voor dat proces moet vragen. Hij verzekert dat het Rekenhof niet pleit voor de verdere overdracht van middelen van de hogescholen naar de universiteiten, wel voor de voorzetting van het academiseringsproces. Inmiddels bestaat er bij de universiteiten, inclusief de KU Leuven, overigens consensus over de vaststelling dat het traject nog niet is afgesloten.

Wat het tijdsperspectief betreft, is het onderzoek inderdaad vroeg begonnen. Men heeft met opzet gekozen voor een moment waarop bijsturingen nog mogelijk waren. De belangrijkste bijsturing die het Rekenhof naar voren schuift, is betere opvolging. De bevindingen zijn vrij positief, wat ook de KU Leuven bevestigt. De gunstige ontwikkelingen die het Rekenhof kon vaststellen, worden voortgezet, verzekert men. De korte periode heeft dus niet belet dat het Rekenhof de ontwikkeling juist beoordeelde. De conclusie op zich wordt niet afgewezen.

Verder legt hij uit dat de VLIR bij de start uitdrukkelijk vroeg zo weinig mogelijk onderscheid te maken tussen de universiteiten, en dus op een geaggregeerd niveau te rapporteren. Dat vond het Rekenhof wel moeilijk, en het heeft in sommige tabellen dan ook aparte universiteiten moeten vermelden. Maar voor de publicatie daarvan is dan wel expliciet toestemming gevraagd. Dienovereenkomstig wil de spreker dan ook geen onderscheid maken tussen de universiteiten met betrekking tot de vraag van de decanen over de progressieve groei van de onderzoeksmiddelen. Het Rekenhof heeft die bezorgdheid doorgegeven, evenwel zonder ze zich eigen te maken in de vorm van een aanbeveling.

Wat de compenserende maatregelen betreft, antwoordt de spreker dat de universiteiten vrij zijn in de aanwending van hun middelen en die dus naar eigen inzicht kunnen verschuiven.

De cijfers over de instroom uit aso en tso zijn – soms meerdere keren – voorgelegd aan de universiteiten, verzekert hij. De precieze oorzaken van die verschuiving die zich toch over een korte periode heeft voorgedaan, vereisen verder onderzoek, want ze zijn voldoende sterk voor een dergelijk belangrijk gegeven.

De vraag over wat doctoraten en wetenschappelijk onderzoek in de kunsten moeten betekenen, is aan universiteiten, overheid en Schools of Arts om te beantwoorden. De spreker stelt vast dat er dienaangaande verschillende visies bestaan, variërend van onderzoek over, ten behoeve van of in de kunsten. Misschien zijn ze verzoenbaar, maar op heden is er weinig eensgezindheid of consensus.

De reactie van de KU Leuven dat de positieve evolutie zich voortzet, wordt door andere signalen bevestigd. Die universiteit erkent dat het onderzoek van het Rekenhof haar tot de opmaak van een stand van zaken, evenals bijstellingen, heeft gebracht, wat impliceert dat tot dan de academisering en de bewaking van de eigenheid slechts beperkt werden opgevolgd. Toekomstig onderzoek valt te overwegen en is misschien wel aangewezen, maar het Rekenhof beveelt in de eerste plaats aan dat universiteiten en overheid zelf opvolgen, en wel permanent en aan de hand van indicatoren, die liefst gemeenschappelijk zijn voor alle universiteiten. Visitaties vraagt hij echter niet.

De belangrijkste activiteiten en maatregelen met het oog op de integratie vonden de eerste jaren plaats. Zij hadden gevolgen voor personeelsleden, financiën en gebouwen. Ook de inschaling van het onderwijzend personeel in het ZAP behoort tot die eerste golf. Dat gebeurde dus al voor de hier aangehaalde besparing.

De werving van de middelen voor wetenschappelijke onderzoeksprojecten en contractueel onderzoek wordt niet specifiek opgevolgd voor de geïntegreerde opleidingen. Het verslag vermeldt dienaangaande dan ook een aantal specifieke problemen. Wie ze dus wil inzetten als indicator voor de opvolging van de academisering, zal die registratie-inspanning moeten doen, oordeelt de spreker.

Het verkrijgen van de cijfers over doctoraten vormde inderdaad een probleem. In de kunsten lag dat bijkomend aan de benaming. Ze vinden namelijk ook plaats in, bijvoorbeeld, de faculteit Letteren of Kunstwetenschappen.

Ondanks het reële risico op profielervaging, stelt het Rekenhof toch vast dat de eigenheid in grote mate bewaakt is. Het beveelt verdere opvolging aan, teneinde waar nodig de eigen gerichtheid te versterken. Het Rekenhof stelt in het verslag niet voor om een professionele master zoals in Nederland in te voeren, ook al is dat concept op de achtergrond aanwezig.

De evolutie van de ratio student/personeelslid werd niet onderzocht, wat niet wegneemt dat de opvolging ervan mogelijk een goede indicator zou kunnen zijn.

Aparte aanvullende onderzoeksmiddelen moeten volgens de spreker uitdovend zijn. Dat volgt logischerwijze uit de eerdere beleidskeuze voor integratie. Deze vraag betreft dus eigenlijk een beleidskwestie.

Verder bevestigt Adri De Brabandere dat de tegensprekelijke procedure bij dit onderzoek langer geduurd heeft dan bij andere onderzoeken. Over de eventuele bedoeling daarvan spreekt hij zich niet uit.

De vestigingsplaatsen versoepelen ten behoeve van verdere rationalisatie houdt inderdaad een risico in qua nabijheid en spreiding. Dat neemt echter niet weg dat geïntegreerde opleidingen samenbrengen met aanverwante opleidingen op één campus, zowel de academisering als de rationalisatie kan bevorderen doordat opleidingsonderdelen gezamenlijk kunnen worden georganiseerd.

Schools of Arts en hun plaats in de hogescholen is opnieuw een vraag voor het beleidsniveau. Het Rekenhof heeft echter wel hun bezorgdheid mee opgenomen in het rapport.

Of de integratie maatschappelijk zinvol was, is een bijzonder moeilijke vraag, die eveneens het beleid toekomt. Men kan die zeker niet beantwoorden binnen het korte tijdsperspectief van het onderzoek. Dat geldt ook voor een oordeel over de uitstroom van de masters.

De kostprijs van de associaties is minimaal, maar werd op zich niet onderzocht. De spreker herhaalt dat ze nog op zoek zijn naar een nieuwe rol. De tegenstelling tussen hun perceptie bij hogescholen en universiteiten is echter wel opvallend.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Paul CORDY
Jenne DE POTTER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AAP	assisterend academisch personeel
aso	algemeen secundair onderwijs
bamastructuur	bachelor-masterstructuur
BAP	bijzonder academisch personeel
BOF	Bijzonder Onderzoeksfonds
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen
kso	kunstsecundair onderwijs
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OP	onderwijzend personeel
PWO	praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek
TETRA	Technologietransfer door Instellingen voor Hoger Onderwijs
tso	technisch secundair onderwijs
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
ZAP	zelfstandig academisch personeel